

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพการใช้รูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของผู้สอนรายวิชาการศึกษาทั่วไป กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในภูมิภาคตะวันตก สร้างฐานข้อมูลแหล่งเรียนรู้ สร้างฐานข้อมูลแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และกำหนดรูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาการศึกษาทั่วไป กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในภูมิภาคตะวันตก ดังนั้น เพื่อให้งานวิจัยนี้มีความถูกต้อง น่าเชื่อถือและตอบวัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงดำเนินการวิจัยในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้มาจากกลุ่มตัวอย่างที่ผ่านการคัดเลือกแบบเจาะจงประกอบด้วย

3.1.1 ผู้สอนรายวิชาการศึกษาทั่วไป กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในภูมิภาคตะวันตก 4 แห่ง จำนวน 50 คน ได้มาจากการคัดเลือกแบบเจาะจง โดยใช้เกณฑ์ว่าเป็นผู้สอนหรือเคยสอนรายวิชาการศึกษาทั่วไป กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ในปีการศึกษา 2556-2557

3.1.2 ผู้เรียน/นักศึกษาที่เคยเรียนรายวิชาการศึกษาทั่วไป กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ในปีการศึกษา 2556-2557 จำนวน 40 คน มาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏในภูมิภาคตะวันตกแห่งละ 10 คน โดยผู้สอนจะคัดเลือกตามเกณฑ์ต่อไปนี้ 1) เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกิจกรรมการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ 2) เป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) สามารถเข้าร่วมและมีบทบาทในการสนทนากลุ่มย่อยได้อย่างเหมาะสม

3.1.3 ประชาชนชาวบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 10 คน คัดเลือกมาแบบเจาะจง โดยใช้เกณฑ์ดังต่อไปนี้ 1) มีผลงาน/ภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับรายวิชาการศึกษาทั่วไป กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ที่ได้รับการยอมรับในแวดวงวิชาการ 2) สามารถถ่ายทอดความรู้หรือเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ได้ 3) มีความพร้อมและเต็มใจในการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายการวิจัย

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่นำมาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

3.2.1 แบบสอบถาม แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 5 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 สภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตอนที่ 3 รูปแบบ

การใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตอนที่ 4 ประเภทของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และตอนที่ 5 แนวทางและข้อเสนอแนะในการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

เครื่องมือชนิดนี้ผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพโดยการให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน

3.2.2 ประเด็นสำคัญที่ใช้ในการสนทนากลุ่มย่อย ประเด็นที่จะใช้ในการจัดสนทนากลุ่มย่อยเป็นประเด็นที่ใกล้เคียงกับแบบสอบถาม ได้แก่ สภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ผู้สอนใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตลอดจนแนวทางและข้อเสนอแนะในการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ผู้เรียนเห็นว่าเหมาะสม

3.2.3 แบบบันทึกการสนทนากลุ่มย่อย เป็นแบบฟอร์มที่ผู้วิจัยออกแบบมาเพื่อบันทึกสาระสำคัญที่ได้จากการสนทนากลุ่มย่อยเพื่อช่วยเติมเต็มข้อมูลที่ได้จากการถอดเทปบันทึกการสนทนากลุ่มย่อย

แบบบันทึกการสนทนากลุ่มย่อย ผู้วิจัยออกแบบให้มีลักษณะดังนี้

ประเด็นในการสนทนา	ผู้ร่วมสนทนาที่ให้ข้อมูล	สาระสำคัญ/ประโยชน์ของวรรคทอง	ข้อสังเกต

3.2.4 แบบบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น แบบบันทึกนี้ใช้สำหรับบันทึกรายละเอียดของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแต่ละแห่งเพื่อนำมารวบรวม เรียบเรียง และจัดทำเป็นฐานข้อมูลแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในภูมิภาคตะวันตก

แบบบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้วิจัยได้ออกแบบให้เหมาะสมกับแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแต่ละประเภท

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยจัดเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับดังนี้

3.3.1 ศึกษาค้นคว้า แนวคิด ความรู้และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรและการเรียนการสอน รายวิชาการศึกษาทั่วไป โดยมุ่งเน้นไปที่รายวิชาในกลุ่มมนุษยศาสตร์ของราชภัฏในภูมิภาคตะวันตก แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น สภาพการใช้ รูปแบบการใช้ และประเภทของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยจากทรัพยากรสารสนเทศทุกชนิด เพื่อเป็นฐานคิดในการกำหนดกรอบแนวคิดและออกแบบการวิจัย

3.3.2 ใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับสภาพการใช้ รูปแบบ การใช้ ประเภทของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น แนวทางและข้อเสนอแนะในการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้สอนรายวิชาการศึกษาทั่วไป กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในภูมิภาคตะวันตก

ข้อมูลดังกล่าวข้างต้นเก็บรวบรวมโดยการส่งแบบสอบถามไปให้ผู้สอนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คน ได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์ สามารถใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้จำนวน 35 ชุด คิดเป็น อัตราส่วนร้อยละ 70 ของแบบสอบถามที่ส่งไปทั้งหมด

3.3.3 ใช้ประเด็นสำคัญที่ใช้ในการสนทนากลุ่มย่อย เป็นแนวทางในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพในประเด็นที่ใกล้เคียงกับข้อมูลเชิงปริมาณ

ข้อมูลเชิงคุณภาพในประเด็นดังกล่าวข้างต้น จัดเก็บโดยการจัดสนทนากลุ่มย่อยกับผู้เรียน/นักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างของมหาวิทยาลัยราชภัฏในภูมิภาคตะวันตกทั้ง 4 แห่ง จำนวน 4 ครั้ง ครั้งละ 10 คน รวม 40 คน

3.3.4 ใช้แบบบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เก็บรวบรวมรายละเอียดเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในภูมิภาคตะวันตก โดยเก็บรวบรวมจากการศึกษาค้นคว้า จากทรัพยากรสารสนเทศทุกชนิด ผู้วิจัยลงพื้นที่ สอบถาม สัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่น และอื่น ๆ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาบันทึกลงในแบบบันทึก

3.4 การวิเคราะห์/การจัดกระทำกับข้อมูล

ข้อมูลที่ได้รวบรวมมาได้ทั้งหมดผู้วิจัยจัดแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ ข้อมูลแต่ละกลุ่มมีการวิเคราะห์/จัดกระทำดังต่อไปนี้

3.4.1 ข้อมูลเชิงปริมาณในที่นี้หมายถึง ข้อมูลที่ได้มาจากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยส่งไปสอบถามจากผู้สอน ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1) ตรวจสอบแบบสอบถามที่ได้รับมาว่ามีความถูกต้อง สมบูรณ์ พบว่า แบบสอบถามที่สมบูรณ์มี 35 ฉบับจากทั้งหมด 50 ฉบับ คิดเป็น 70%

2) ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.)

ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากการวิเคราะห์ข้างต้น ผู้วิจัยนำมาแปลผลโดยเทียบกับเกณฑ์ในการแปลผลตามแนวคิดของ บุญชม ศรีสะอาด (2545, หน้า 103) ดังนี้

4.51-5.00	หมายถึง การปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
3.51-4.50	หมายถึง การปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
2.51-3.50	หมายถึง การปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
1.51-2.50	หมายถึง การปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
1.00-1.50	หมายถึง การปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3.4.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพในที่นี้หมายถึง ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มย่อย ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เนื้อหาที่ผู้วิจัยตรวจสอบโดยใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า

โดยการนำข้อมูลที่วิเคราะห์ได้ในแต่ละประเด็นไปให้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มย่อยตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง

3.4.3 การวิเคราะห์ข้อมูลทั้ง 2 ส่วนรวมกัน เพื่อใช้ตอบวัตถุประสงค์เกี่ยวกับสภาพการใช้ รูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น (วัตถุประสงค์ที่ 1 และ 2) ผู้วิจัยดำเนินการโดยใช้ข้อมูลเชิงปริมาณเป็นหลักแล้วใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพเพิ่มเติมเพื่อยืนยันให้เห็นถึงความชัดเจนและรายละเอียดต่าง ๆ ของข้อมูลที่ได้

3.4.4 การจัดเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อสร้างเป็นฐานข้อมูล แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในภูมิภาคตะวันตก (วัตถุประสงค์ที่ 3) ผู้วิจัยดำเนินการโดยการนำข้อมูล/รายละเอียดเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในภูมิภาคตะวันตกแต่ละแห่งที่บันทึกไว้ในแบบบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแต่ละแห่งมาจัดระบบตามประเภทของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

3.4.5 การวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อกำหนดรูปแบบที่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาการศึกษาทั่วไป กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในภูมิภาคตะวันตก (วัตถุประสงค์ที่ 4) ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) ผู้วิจัยศึกษาข้อมูล/รายละเอียดเกี่ยวกับสภาพการใช้ และรูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในมุมมองของผู้สอนจากข้อมูลเชิงปริมาณในข้อ 3.4.1 และศึกษามุมมองของผู้เรียน/นักศึกษา จากข้อมูลเชิงคุณภาพในข้อ 3.4.2 แล้ววิเคราะห์ สังเคราะห์ออกมาเป็นสภาพการใช้และรูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

2) ผู้วิจัยศึกษาหลักสูตรเพื่อให้เข้าใจเนื้อหาและเป้าประสงค์/จุดมุ่งหมายของรายวิชาการศึกษาทั่วไป กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในภูมิภาคตะวันตก ศึกษาเทคนิคการสอน วิธีสอนที่เหมาะสมกับรายวิชาการศึกษาทั่วไป และบริบทของมหาวิทยาลัยราชภัฏในภูมิภาคตะวันตก เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการออกแบบและกำหนดรูปแบบการสอนที่เหมาะสมกับรายวิชาและกลุ่มวิชา

3) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากผู้สอนและผู้เรียน/นักศึกษามาวิเคราะห์ สังเคราะห์ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าจากทรัพยากรสารสนเทศอื่น ๆ แล้วกำหนดรูปแบบที่น่าจะเหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาการศึกษาทั่วไป กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในภูมิภาคตะวันตกออกมาได้ 5 รูปแบบ

4) ผู้วิจัยนำรูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้ง 5 รูปแบบไปสอบถาม/พูดคุย/สัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับผู้สอน 10 คน ผู้เรียน 10 คน (ทั้งผู้สอนและผู้เรียนเป็นบุคคลในกลุ่มเดิมที่ได้ตอบแบบสอบถามและเข้าร่วมสนทนากลุ่มย่อย) ประชาชนชาวบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 10 คน รวม 30 คน เพื่อร่วมกันพิจารณาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาการศึกษาทั่วไป กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในภูมิภาคตะวันตกมากที่สุด

3.5 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งข้อมูลออกเป็น 2 กลุ่ม คือข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและตรวจสอบข้อมูลโดยใช้การ ตรวจสอบแบบสามเส้า